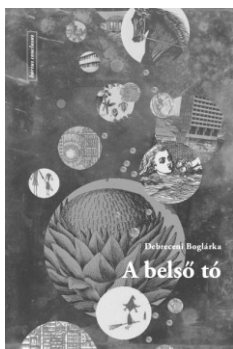

BENE ZOLTÁN

Megkeresni a mindent a semmiben Debreceni Boglárka: A belső tó

Ha rákeresünk a legnagyobb internetes keresőprogrammal arra a szókapcsolatra, hogy *belső tó*, leginkább a Tihanyi-félszigeten fekvő Belső-tóról szóló oldalakra jutunk. A tihanyi Belső-tó egy vulkáni erupció lesüllyedt kalderájában keletkezett, valaha páratlan állat- és növényvilággal bírt, ám a mintegy fél évszázaddal ezelőtt betelepített, zömében ázsiai eredetű halfajok az őshonos növényeket fölzabálták, aztán táplálék híján maguk is elpusztultak, a gazdag madárvilág erre áttelepedett a szintén a Tihanyi-félszigeten található, sekély vízű Külső-tóra.

Az utóbbi években – szerencsére – nagy erőfeszítések árán sikerült regenerálni a tavat, amely manapság horgászparadicsomnak számít. Debreceni Boglárka *A belső tó* című regénye azonban nem a tihanyi Belső-tóról szól. Nem horgászregény és nem is ököregény. Szimbolikus kapcsolatai mégis vannak a regénynek és a Tihanyi-félsziget állóvizének.

Debreceni Boglárka új regénye a fülszöveget jegyző Mészáros Márton szerint „naturalisztikus lélektani regény, nevelődésregény, családregegy és szociográfia egyben”, a szerző pedig lélektani gondolatregényként, lélektani naplóregényként határozza meg. Kicsit tehát olyan, mint a szereplőinek nem elhanyagolható hányada: a pontos kórisme nehezen vehető föl róla. *A belső tó* igen sok szereplőjéről vesznek föl ugyanis kórismét az orvosok, jelesül az ideggyógyászok, pszichiáterek, lévén a szereplők egy jelentős része páciens, pszichiátriai intézet lakója, pszichiátriai kezelések alanya és elszenvedője. Életének egy meghatározó időszakában páciens mindenekelőtt az egyes szám első személyű elbeszélő, egy salgótarjáni illetőségű nő, aki igyekszik saját maga összeállítani saját magának, saját magáról a lehető legpontosabb kórismét. Ennek érdekében sorra veszi az életét meghatározó eseményeket és személyeket. Az agresszív, alkoholista apától és az elnyomott, megalázott, a sorsába beletörődő, sem önmagát, sem gyermekét megvédeni nem tudó anyától a nagyszülőkön, szerelme-

ken keresztül egészen a zárt osztályig. A téma követeli meg a naturalizmust, a téma kívánja a családregeényt, a nevelődésregeényt és a lélektani regényt, amiképpen a szociográfiát is. Mindazonáltal nemcsak naturalizmusba és realizmusba, hanem egyfajta sajátos, groteszk szürrealizmusba is lépten-nyomon belebotolhat az olvasó *A belső tót* forgatva. Itt van például Thomas, aki „a CIA-nak dolgozik, hatalmas vagyona van, több, mint négyszáz milliárd dollár, svéd, Rauol Wallenberg fia, de ezt csak az FBI tudja meg az orosz titkosszolgálat ügynökei”, vagy a Hittérítő, aki „kiszimatolja a bűnt”, de a nógrádi Supermannel is találkozhatunk a regény lapjain, aki a kisvárosban újságot árult és „ha megállított valakit, annak rögtön előhozakodott a világvégével.” És, persze, itt van Byron, a fűzfapoéta, a pszichiátria őslakója, egy szelíd, ártalmatlan figura, a kiszolgáltatottság állatorvosi lova. Megrendítő, szívszorító és nem egyszer gyomorforgató a pszichiátriai intézet leírása. Ken Kesey *Száll a kakukk jészkére* című regénye, vagy akár Milos Formannak a könyvből forgatott Oscar-díjas filmje is eszünkbe juthat *A belső tót* olvasva, de semmi egyébért, mint azon okból, hogy az efféle intézetek, legyenek a világ bármely táján is, úgy tűnik, módfelett hasonlatosak egymáshoz. S bár *A belső tó* nézőpontja határozottan és markánsan női nézőpont, amelyben a hősiesség alig jelenik meg, szemben az amerikai regénnyel, amely egyfajta lázadástörténet, McMurphy hősi és férfias küzdelmének eposza is, a láttatott jelenség azért nagyon is hasonló. A rendszerszintű működési elemek tekintetében a két intézet: a kelet-közép-európai és az észak-amerikai között alig van különbség. Úgy látszik, a zárt világokat nagyjából azonos törvényszerűségek alakítják és uralják. A páciensek itt is, ott is a kezelés tárgyai csupán, afféle munkadarabok; a személyzet nagy részét nem érzelmek vezérik, amikor feljük fordulnak, sokkal inkább a rutin és a protokoll. Ha pedig mégis érzelmek irányítják a személyzet valamely tagját, mikor foglalkozik egy-egy pácienssel, abban a legtöbb esetben nem sok köszönet van...

A sárga házban sokan menekülnek a fantázia világába, s előbb-utóbb úgy belegabalyodnak saját fantazmagóriáikba, hogy soha többé nem szabadulhatnak a csapdából, amit önmaguknak állítottak, mert azt hitték, az lesz a menekülés útja. Az egyes szám első személyű elbeszélő ebben különbözik leginkább a többi páciensstől: nem a fantázia irányába menekül, hanem a valóság felé fordul, azt választja. A valósággal néz szembe, a valóságot dolgozza föl. Ebből a vállalkozásból születik a naturalisztikus lélektani regény, a nevelődésregény, a családregeény és a szociográfia, így rajzolódik ki a lélektani gondolatregény: *A belső tó*. És amint a Tihanyi-félszigeten található Belső-tónak sikerült regenerálnia önmagát, úgy *A bel-*

ső tő főhőse is visszaküzdí magát az életbe. Hogy tovább lépve megkeresse a „mindent a semmiben.”

(Budapest, FISZ, Hortus Conclusus 49., 2018)

SZENTJÁNOSI CSABA

Jóna Dávid: Jóféle csönd

„Jóféle csönd”. Mi az, hogy jóféle csönd? Megint egy könyv, de ki olvas ma verseket? Jóna Dávid, költő? Örülök, sok sikert kívánok neki... de én nem értem a mai írásokat, érthetetlenek. Petőfi, Arany, na ők, igen, ők tudtak! (De sokszor halljuk ezt!)

Drága barátom, te, aki könyvbarikádokba ütököl a napi hajszában, és a sorokban is: csak lelked ostorát látod, kérlek, állj meg, van egy jó hírem számodra: nem kell olvasnod Dávid költeményeit. Nem arra valók (pedig erre is – arra is vallók) hogy elolvassuk, aztán eldobjuk őket.

Ülj ide mellém, nézd meg, barátkozzál velem, vedd a kezébe, jóféle csönd. Ez a könyv: jóféle csönd. Érted? Jóféle csönd, nem olyan, amelyet te ismeresz, amit rád erőltetnek, amit kiszív belőled a munka, ami a nap leeresztése után marad, ez

„Jóféle csönd... belefeledkezős. Az egykor gondosan összehajtogatott, eltett pillanataidban maradhatsz kicsit.”

„Jóféle csönd... újragondolós, szokáspikellei mögé látó csönd.”

Ugye, hogy ez mennyire más, és igen, már a költő beszélt hozzád könyvközvetlenül, nem közvetetten, mint a gondolkozást kímélő játékok. Egy jó alkotó szóra bírja a világot, és Dávid ilyen mester. Megszólít téged is, megfogalmazza (hogy szebben mondjuk: a lapok forgószínpadán jelenetet rendez), amit csak érzel, amit csak látsz.

Ez a kötet: kettőtök szövetsége, elárulom, egy kis titok, fűszer a mindennapokban. Ahogy írtam, nem olvasni kell, hanem lélegezni, táncolni velem, forgatni. Gyere, forgassuk, nyissuk ki valahol, milyen izgalmas játék: